

Daugavgrīvas liegumam 25: ornitofaunas pārmaiņas un pašreizējais stāvoklis

Dabā nekas nepastāv nemainīgi – transformējas biotopi, svārstās sugu populācijas, notiek pielāgošanās procesi. Kādreiz sugu sastāva un skaita ziņā bagātās vietas ar laiku zaudē savu nozīmi vai iegūst pavisam citu vērtību. Rīgas pilsētas teritorijā esošais Daugavgrīvas liegums ir labs piemērs šādai pārvērtībai. Šis pārskats ir par to, kas mainījies liegumā 25 gadu laikā kopš tā dibināšanas.

Lieguma teritorijas biotopu veidošanās, ieskats putnu pētījumos un aizsardzībā

To, kā izskatījās mūsdienu Daugavgrīvas lieguma teritorija 20. gs. laikā, varētu iedomāties, aplūkojot detalizētākās vēsturiskās kartes. 1915. gada kartē mūsdienu lieguma vietā ir attēlota jūras lagūna. 1929. gada izdevumā redzama tā pati lagūna, bet jau ar šauru izteku jūrā. Domājams, ka vēlākajos gados šis kanāls uz jūru aizsērēja un teritorija pakāpeniski izžuva. 1969. gada novembra stiprā vētra pārrāva kāpas un ieskaloja zemajā ieplakā jūras ūdeni, izveidojās jauna lagūna, kas bija savienota ar jūru ziemeļu galā un sausajām pļavām apkārtnē. 1978. gadā, paplašinot blakus esošās rūpnīcas teritoriju, ar būvgružiem un smiltīm tika aizbērta lagūnas notece uz jūru, izveidojot šajā ieplakā seklu ezeru. Teritorija sāka pārpurvoties, aizaugt ar niedrēm un citiem augiem, un šie apstākļi radīja izcilu biotopu ūdeņu putnu ligzdošanai. Savukārt 20. gs. 80. gadu sākumā, netālu būvējot dzīvojamās mājas, no mitrāja ilgstoši tika atsūkņēts ūdens, padarot pļavas sausākas. Kopš 20. gs. 90. gadu sākuma lieguma teritorija izskatās jau gandrīz tāpat kā mūsdienās. 2005. gada janvāra vētra izskaloja kāpas, jūras ūdens applūdināja visu lieguma teritoriju un sanesa smiltis lieguma niedrējā, bet tas būtiski nemainīja esošos biotopus.

Vēsturiskās ziņas par Daugavgrīvas (vācu val. *Dünamünde*) salas putniem ir diezgan skopas (piemēram, Stoll

1927; Štolls 1938). Domājams, ka šo salu apmeklēja daudzi 20. gs. 20.–30. gados aktīvi putnu vērotāji un gredzenotāji, bet publicētajos avotos tie nav norādījuši konkrētas putnu novērošanas vietas¹, lai varētu šos novērojumus saistīt ar mūsdienu lieguma teritoriju. Pēckara gados (apmēram no 1950. līdz 1964. g.) Daugavgrīvas sala bija slēgta apmeklētājiem, jo uz salas atradās kara osta un citi armijas objekti (Pope 2005), tāpēc šajos gados nav nekādu ziņu par putnu novērojumiem.

Precīzas ziņas par konkrētas teritorijas putnu faunu ir, sākot ar 1978. gada pavasari, kad putnu vērotāji Agris un Māris Strazdi apsekoja šo vietu, lai pārbaudītu ziņas par kaijveidīgo putnu ligzdošanu. Turpmākajos gados (līdz 1983. g.) ligzdošanas sezonā viņi regulāri apmeklēja teritoriju, veica putnu uzskaites, gredzenošanu un fotografēšanu. Pirmās ziņas par teritorijas ornitofaunu ir publicētas 1982. gadā (Страздс, Страздс 1982), bet gadu vēlāk iznācis nozīmīgs apkopojums (Strazds, Strazds 1983). Gribētos atzīmēt, ka šis pārskats ļoti palīdzēja nākamo paaudžu putnotājiem, ne tikai sniedzot pamatdatus par putnu faunas sastāvu, bet arī detalizētu karti ar teritoriālu dalījumu, pēc kuras pierakstos tika atzīmētas novērotās putnu sugas konkrētajās lieguma vietās. Tas mūsdienās ļauj precīzāk veikt ornitofaunas pārmaiņu analīzi pa biotopiem un vietām, izslēdzot ārpus lieguma novērotus putnus.

Sākot ar 20. gs. 80. gadu otro pusi, mūsdienu Daugavgrīvas lieguma teritorija putnu daudzveidības ziņā patiesi bija "putnu paradīze" – šo vietu regulāri apmeklēja daudzi jaunie putnu gredzenotāji, galvenokārt gredzenojot lielo ķiru un bridējputnu mazuļus, kurus varēja viegli atrast pārplūdušajās pļavās, bradājot ar gumijas zābakiem. Pēc lieguma teritorijā apgredzenoto lielo ķiru skaita (domājams, ka

Putnu gredzenotājs Arkādijs Kostjuks gredzeno lielā ķira mazuli. 1985. gads. Foto: V. Smislovs

desmitiem tūkstošu putnu), "Daugavgrīva" kļuvusi par labi zināmu nosaukumu kaiju gredzeno lasītājiem daudzās Eiropas valstīs.

Daugavgrīvas lieguma nodibināšanas vēsture ir viens no dabas aizsardzības veiksmes stāstiem padomju gadu norietā. Lai pasargātu šo vietu no tālākas apbūvēšanas vai degradēšanas, plašsaziņas līdzekļos izvērtās diskusijas par vajadzību pasargāt vietu putniem un augiem, nodibinot liegumu (Baltvilks 1983; Strazds, Strazds 1983; Viksne 1987; Strazds, Strazds 1988). Cīņa vainagojās ar vietējās nozīmes kompleksa dabas lieguma (162 ha platībā) nodibināšanu 1988. gada 20. maijā.

Pēc lieguma nodibināšanas un tai sekojošajos "juku laikos" valsts atbildīgās institūcijas faktiski neko nedarīja lieguma biotopu un sugu aizsardzības nodrošināšanai. 20. gs. 90. gados par Daugavgrīvas lieguma ornitofaunu sagatavoti tikai daži apskati (Матрозис 1991, 1992; Kalnins 1995). 1994. gadā, vairāk balstoties uz tolaik jau vēsturisko informāciju, Daugavgrīvas liegums tika iekļauts Putniem nozīmīgo vietu

¹ Nepieciešams veikt papildinātu literatūras avotos norādīto vietu analīzi, jo, iespējams, mūsdienu Daugavgrīvas lieguma teritorija tiek atzīmēta ar dažādiem nosaukumiem, piemēram, Булли, Буллу sala vai Bolderāja.

sarakstā (Viksne 1994), bet pēc sešiem gadiem svītrots no saraksta, balstoties uz jaunākajiem uzskaišu datiem (Račinskis, Stīpniece 2000). 1999. gadā lieguma teritorija kļuva par valsts nozīmes dabas liegumu.

Sākot ar 20. gs. 90. gadu beigām, plašsaziņas līdzekļos publicēti vairāki raksti jau par “zaudēto putnu paradīzi” (Liepiņš 1997; Graikste 1999; Biezā 2000; Ābiķis 2001; Gabre 2006). 2003. gadā sagatavots Daugavgrīvas lieguma dabas aizsardzības plāns (ELLE 2003), kurā apkopotas ziņas arī par putnu faunas pārmaiņām (šo sadaļu sagatavoja M. Strazds).

Ruslans Matrozis, veicot lielā ķīra olu aizperētības pakāpes noskaidrošanu. 1. pļava. 22.04.1991.

Foto: M. Barsukovs

Mārtiņš Kalniņš, veicot sarkanriklītes gredzenošanu. 09.10.1993.

Foto: R. Matrozis

Ligzdojošo un caurceļojošo ūdeņu putnu skaita dinamika pirms un pēc lieguma nodibināšanas

Lai varētu novērtēt ornitofaunas skaitliskās pārmaiņas lieguma pastāvēšanas 25 gados, autora rīcībā esošie dati sadalīti trijos posmos: 1978.–1987. g. (10 gadi kopš regulāras putnu uzskaišu uzsākšanas līdz lieguma nodibināšanai), 1988.–1997. g. (lieguma pirmie 10 gadi), 1998.–2012. g. (15 gadi). Turklāt visi trīs posmi labi atbilst ornitofaunas pārmaiņu dinamikas raksturojumam.

Par pirmajiem 10 gadiem izmantoti pārsvarā publicēti avoti, bet par nākamajiem gadiem – tikai autora veikto putnu uzskaišu dati (laikā no 1990. decembra līdz 2012. gada oktobrim; 1. tabula). Kopā šajā laikā veiktas 144 ekskursijas, lielākoties 1991.–1995. gadā, kad ligzdošanas laikā liegumā vēl bija vērojama lielāka putnu daudzveidība, bet turpmākajos gados ekskursiju skaits samazinājies. Ekskursijas veiktas lielākoties dienas gaišajā laikā, uzmanību veltot galvenokārt ūdeņu putniem: tika pierakstīts ligzdojošo un caurceļojošo putnu skaits, izvietojums pēc vietām, ligzdotājiem mērīti olu izmēri un noteikta olu aizperētības

Skats uz liegumu no putna lidojuma. Aviouzņēmums. 09.06.2003.

Foto: R. Matrozis

1. tabula. Ekskursiju skaits, kuru laikā tika veiktas autora putnu uzskaites Daugavgrīvas liegumā.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Kopā	
Jan			4		1					1													1	7	
Feb		1		1												1									3
Mar		2	3	1		1									1				1	1					10
Apr		10	5	2	2	1					1				1	2			1	2	1	2	1		31
Mai		6	5	1	1	3						1	2						1	1	1	1			23
Jūn		2	1	2	1	1	1		1															1	10
Jūl		1	1	2		4		4			1	1								1	1			1	17
Aug			2		1									1				1					1	1	7
Sep					1		1			1		2	1			1					1			6	14
Okt		1	1	2	1	1													1	1	1	1	1	3	13
Nov		1			1										1			1					1		5
Dec	1	1	1											1											4
Kopā	1	25	23	11	9	11	2	4	1	2	2	4	3	2	3	4	0	2	4	6	5	6	14	144	

pakāpe, veikta mazuļu un pieaugušo putnu gredzenošana un citi pētījumi. Neregulāri veikta putnu ķeršana ar tīkliem niedrājā un krūmājā (1993–1997, 2012; kopā apgredzenoti 897 putni no 39 sugām). Visi iegūtie dati no dienasgrāmatām pārrakstīti datubāzē MS Access programmā (2077 ieraksti) un izmantoti sugu skaita dinamikas raksturojumam.

Būtiski iemesli ūdeņu putnu daudzveidības samazinājumam

Pēc apkopotajām ziņām labi redzams, ka jau nākamajā gadu desmitā pēc lieguma nodibināšanas būtiski samazinājās ligzdojošo un caurceļojošo putnu skaits. Šeit būtu jāatzīmē vairāki faktori, kuri negatīvi ietekmēja ornitofaunas sastāva pārmaiņas.

1) **Smilšaino (kāpu) laukumu aizaugšana.** Smilšainajos laukumos ligzdojošajiem putniem – upes, jūras un mazajiem zīriņiem, smilšu un upes tārtiņiem – atbilstošs biotops pazudis ap 1987. gadu, jo šie laukumi aizauguši ar kokiem, krūmājiem vai niedrāju. Mazo zīriņu ligzdošana (daži pāri) atzīmēta vēl 1991. gadā, taču ārpus lieguma – kāpās starp lieguma robežu un Daugavgrīvas bāku.

2) **Ūdens līmeņa svārstības – apdraudējums mitrajās jūrmalas pļavās ligzdojošajiem putniem.** 20. gs. 90. gadu pirmajos piecos gados lielākā sugu daudzveidība bija vērojama tieši mitrajās pļavās (1. un 4. pļavā) un 6. ezerā, kur atrodas paliela lielo ķīru kolonija. Gados, kad ūdens līmenis pļavās saglabājās līdz jūnija vidum, daudzi putni varēja paspēt veiksmīgi izperēt mazuļus, bet lielākoties šajā periodā pļavas kļuva sausākas jau maija beigās. Piemēram, 1993. gada 29. maijā atzīmēts, ka abas pļavas ir sausas, bet jūnijā tās jau bija būtiski aizaugušas ar augiem, kļuva par pastaigu vietu vietējiem suņu īpašniekiem un suņiem, tādējādi uz zemes ligzdojošajiem putniem nebija iespējas izperēt vai izaudzināt mazuļus. Faktiski pēc 1996. gada ūdens pļavās saglabājies tikai agrā pavasarī, bet pēdējo reizi 1. pļava ilgstoši atradusies zem ūdens 2002. gada pavasarī. Ūdens līmeņa būtiskās svārstības veicināja to, ka dažos gados

Skats uz lielo ķīru koloniju 6. ezerā. 06.06.1998.

Foto: R. Matrozis

vasaras otrajā pusē bija izžuvuši lieguma ezeri un lāmas, kurās ūdens līmenis vidēji bija sasniedzis 0,8–1,0 metru. Tieši ūdens līmeņa pārmaiņas bija lielākais apdraudējums liegumā ligzdojošo putnu sugu daudzveidībai.

3) **Amerikas ūdeles klātbūtne lielo ķīru kolonijā.** Maijā izžūstot pļavām, 20. gs. 90. gadu vidū ligzdojošie ķīri koncentrējušies tikai 6. ezerā, kas tolaik vēl bija “nesasniedzams” cilvēkiem un suņiem lielāka ūdens dziļuma dēļ. 1995. gada 31. maijā veiktajā uzskaitē kopā saskaitītas 5695 ķīru ligzdas, bet dažus gadus vēlāk liegumā konstatēts bīstams apdraudējums: apsekojot koloniju 1998. gada 6. jūnijā, tika uzskaitītas tikai 730 lielo ķīru ligzdas un atrasti 88 pieaugušo (perējošo) lielo ķīru liķi ar koduma pazīmēm, kas liecināja par Amerikas ūdeles klātbūtni. Domājams, ka tajā sezonā kolonijā gājuši bojā simtiem perējošo ķīru. Vēlākos gados perējošo lielo ķīru skaits kolonijā būtiski samazinājies, un 2001. gadā (pirmoreiz kopš kolonijas atklāšanas 1978. gadā) lielie ķīri mēģināja ligzdot, bet nesekmīgi. Ar laiku šis ezers aizaudzis ar niedrāju tik blīvi, ka ķīriem vairs nebija vietas ligzdu ierīkošanai un kolonija gandrīz izzuda. Turpmākajos gados šajā vietā lielie ķīri ligzdoja neregulāri un nelielā skaitā (līdz 100 pāriem), izņemot 2009. gadu, kad ap 6. ezeru tika izcirsts niedrājs, izveidojot ķīriem labvēlīgākus apstākļus ligzdošanai. Šajā gadā tika uzskaitīts ap 500 ligzdu, bet vasaras beigās niedrāja līmenis jau bija sasniedzis lielāku augstumu, un nākamajā gadā gar ezera malām perēja tikai ap 40 pāru.

4) **Traucējuma faktors.** Ligzdojošo putnu “paradīze” pilsētās vienmēr ir samērā īslaicīga parādība. Faktiski, nodibinot liegumu, tika sperts pirmais solis, proti, nodrošināta teritorijas juridiskā aizsardzība – vieta pasargāta no apbūvēšanas. Savukārt nākamais aizsardzības solis – aizsardzības noteikumu ieviešanas kontrole uz vietas – netika veikts. Vēl 1994. gadā gar lieguma malām atradās mazdārziņi, kas pakāpeniski tika nodedzināti vai nojaukti. Īpaši jāatzīmē vietējo iedzīvotāju un viesu negatīvā attieksme pret liegumu, kura bija (un arī ir mūsdienās) nesaudzējoša un pat degradējoša. Lieguma teritorija visu šo laiku tika piegrūzta ar sadzīves atkritumiem (pat izgāžot atkritumus no kravas mašīnām), diķus gar lieguma malām regulāri apmeklēja un piesārņoja maksšķernieki, atpūtnieki, sēņotāji, lieguma teritorija ikdienā izmantota daudzu suņu pastaigām. Apmeklētāji regulāri dedzina uguns-kurus un niedrāju (plašāki ugunsgrēki atzīmēti 06.04.1993., 26.11.1994. un 13.03.2004.), bojā lieguma zīmes, informatīvos plakātus un infrastruktūras objektus, traucē ligzdojošo putnu mieru. Nav šaubu, ka zināma negatīva ietekme uz perējošo putnu mieru bija arī putnu gredzenotājiem, ligzdošanas laikā regulāri uzturoties lielo ķīru kolonijās un pārplūdušajās pļavās. Informatīvās zīmes par liegumu parādījušās tikai 1994. gadā, bet tās visu laiku tika bojātas².

Ņemot vērā minēto, jāsecina, ka **dažu gadu laikā pēc lieguma**

² Pirmā zīme tika izrauta no zemes un iemesta niedrājā 1994. gada augustā.

nodibināšanas vairāku putniem negatīvu faktoru ietekmē teritorijā jau bija zaudējusi savu nozīmi kā ligzdošanas vieta daudzajām (arī aizsargājamām) ūdensputnu, bridējputnu un kaijveidīgo putnu sugām (2. tabula), kā arī būtiski samazinājies to caurceļojošo putnu skaits, kuri uzturējušies lieguma mitrājos (3. un 4. tabula). Pēc 20. gs. 90. gadu vidus liegumā ligzdoja tikai parastākās putnu sugas, turklāt nelielā skaitā.

Vai liegumā veiktajiem biotehniskajiem pasākumiem bija kāda nozīme putnu daudzveidības atjaunošanā?

20. gs. 90. gadu vidū notika valsts atbildīgo institūciju un ieinteresēto organizāciju apspriedes par iespējamo rīcību lieguma nozīmes atjaunošanai dzīvniekiem un augiem (piemēram, Račinskis 1995; Strazds 1995), rezultātā tika organizēti dažādi koku un krūmāju ciršanas pasākumi (7. laukumā 1994., 1995. un 2004. gadā), bet dažu gadu laikā teritorija atkal ātri aizauga.

Lielākās aktivitātes lieguma teritorijas infrastruktūras izveidē un biotehnisku pasākumu veikšana notika 2004.–2006. gadā *LIFE-Natura* projekta "Piekraustes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā" ietvaros, piemēram, nocirsti krūmāji un koki gar centrālo dambi, plašos apmēros izcirsti niedrāji, veidojot garas līnijas pa visu niedru masīvu, uzcelts putnu tornis. Mēģinājumi atjaunot kādreizējās jūrmalas pļavas, izcērtot niedrāju un krūmājus plašā apjomā, pēc autora domām, bija pasākums ar īslaicīgu efektu: niedrāja masīvs tika noplicināts uz vairākām sezonām, un izcirtuma vietās pārsvarā pulcējās tikai pelēkās vārnas, barojoties ar ūdens dzīvniekiem, un lapsām pavērās iespēja tikt pie putnu ligzdām.

Jāatzīmē, ka, mākslīgi veidojot kādai putnu sugu grupai atbilstošu biotopu, nav iespējams sagaidīt populāciju atjaunošanos, ja neņem vērā daudzus citus faktorus, kuri šajā teritorijā ir noteicoši, īpaši traucējuma faktoru un plēsēju skaitu. Lieguma teritorijā sašos laukumos kādreiz ligzdojušie zīriņi jau daudzus gadus

Rīgā ligzdo tikai uz ēku jumtiem, smilšu tārtiņi kā ligzdotāji pazuduši no Rīgas un tās apkārtnes (vismaz kopš 1993. gada), savukārt upes tārtiņu skaits piekrastē un citos biotopos Rīgā samazinājies līdz dažiem pāriem. Turklāt pēdējos gados liegumā veiktie teritorijas infrastruktūras uzlabojumi, ierīkojot atpūtniekiem labākus ceļus nokļūšanai pie jūras, būtiski palielināja cilvēku plūsmu un radīja papildu traucējuma faktoru ligzdojošajiem putniem.

Iespējams, kādu laiku pļāvās ligzdojošo putnu skaita pieaugumu veicināja govju ganības. Jau kopš 20. gs. 80. gadiem un vismaz līdz 2003. gadam lieguma pļāvās un izcirtumos (1. un 4. pļava, 5. un 7. lauks) ganījās vietējo saimniecību govīs (līdz 7–10). Kamēr teritorija bija slapja, zināmā mērā šie dzīvnieki palīdzēja uzturēt mitro pļavu biotopu, veidojot lāmas pastaigu vietās un atstājot īsāku zāli. Teritorijai kļūstot sausākai, pļavas ātri aizauga un govīs vairs nevarēja "uzturēt" šo teritoriju. Kopš 2006. gada 2–3 govīs tiek visu gadu turētas norobežotā aplokā 4. pļavā, bet nekādus būtiskus uzlabojumus putnu ligzdošanas nodrošināšanai šie dzīvnieki vairs nevar veikt, jo būtiski pieaudzis plēsēju skaits, kuri regulāri apmeklē šo pļavu (vārnas, kraukļi, žagatas, lapsas). Pēdējos gados šajā pļavā neregulāri atzīmēta tikai viena ķīvišu pāra (nesekmīga) ligzdošana (2008., 2011.g.).

Lieguma teritorijas nozīme putniem mūsdienās

Pēdējos 15 gados (1998–2012) liegumā esošajai biotopu mozaīkai ir pavisam cita svarīga nozīme niedrājos mītošajiem putniem un caurceļotājiem, proti:

1) plašs niedrāju masīvs – nozīmīgs biotops. Rīgas pilsētā un tās tuvākajā apkārtņē ir vairākas vietas, kur atrodas plašas niedrāja audzes, bet Daugavgrīvas liegumā ir platības ziņā lielākais niedru masīvs. Niedrāji ir vitāli svarīga (pamata) dzīves vieta daudzām putnu sugām gan ligzdošanas, gan arī caurceļošanas laikā, piemēram, lielajam dumpim, niedru lijai, dumbrcālim, bārdzilītei, somzilītei, vairāku sugu ķauķiem. Niedrāja–diķu–lāmu kompleksā

atzīmēta liela kukaiņu daudzveidība, kas nodrošina ar barību daudzas putnu sugas. Piemēram, septembra vidū virs lieguma vērojama maksteņu masveida izlidošana, ar šiem kukaiņiem barojas liels skaits mājas strazdu vienlaikus (18.09.1999. – ap 600 putnu, 14.09.2010. – ap 1000 putnu);

2) migrējošo putnu trase pāri liegumam. Pavasaros un rudenos pāri liegumam iet putnu intensīvas migrācijas trase (Baltās–Baltijas jūras migrācijas ceļš). Daudzi migrējošie putni izmanto lieguma niedrāju–krūmāju–meža joslu kā barošanās un atpūtas vietu. Vizuālie putnu novērojumi un ķeršana ar tīkliem pierādīja, ka liegumā vienlaikus varētu uzturēties līdz tūkstošiem vairāku desmitu sugu putnu. Agri no rīta liegumā nolaižas nakts migranti, piemēram, sarkanriklītes un dažādu sugu strazdi. Domājams, ka rudens migrācijas laikā lieguma biotopus izmanto simtiem tūkstošu putnu.

Nobeiguma vietā

Daugavgrīvas lieguma liktenis ir labs piemērs dabas aizsardzības "līmenim" Latvijā. "Uz papīra" mums ir liels skaits dažādu aizsargājamo teritoriju, bet reālajā dzīvē lielākoties esam tikuši tikai līdz pirmajam līmenim, proti, juridiskajai aizsardzībai, bet nākamie līmeņi – aizsargājamās teritorijas noteikumu ieviešanas ieviešana un kontrole, biotehnisku pasākumu veikšana (teritoriju pielāgošana "putnu prasībām") – ir vairāk gadījuma rakstura darbības, kuras nedod vēlamo rezultātu ar ilglaicīgu efektu. Protams, šeit varētu vainot līdzekļu trūkumu, nabadzību, sabiedrības vājo zināšanu līmeni un nepareizu vērtību skalu attiecībā uz mūsu dabas vērtībām, izglītošanas trūkumus, valodas barjeru, labu dabas aizsardzības speciālistu nepietiekamību u.tml. Tās visas ir problēmas, kuras varētu atrisināt tikai ilglaicīgā perspektīvā, bet ar steigu jāsāk rīkoties jau šodien...

Pateicības

Vislielākā pateicība pienākas Jauno naturālistu pulciņa vadītājam Dr.biol. Anatolijam Beļajevam par darbu, ko viņš ieguldīja savos audzēkņos, vadot pulciņa nodarbības Rīgas Kirova rajona

2. tabula. Ligzdojošo putnu skaits* Daugavgrīvas liegumā katrā no trim periodiem un ligzdošanas sākuma un beigu gads (1978.–2012. gada perioda ietvaros).

Suga	1978.–1987.	1988.–1997.	1998.–2012.	Sākums	Beigas
Cekuldūkuris		2		1992	1992
Melnkakla dūkuris	2			1979	1987?
Mazais dūkuris		1		1992	1995
Lielais dumpis	līdz 5	līdz 5	līdz 5	(1978)	2012
Mazais dumpis	līdz 5	1?		1981	1992?
Paugurknābja gulbis	1	1	2	1985	2012
Meža pīle	40–50	6	1	(1978)	2012
Priekšķe	20–30			(1979)	?
Platknābis	10–15	1		(1979)	1992
Brūnkaklis	3	2		(1978)	1996
Ķīvīte	70–80	5	3	(1979)	2012
Upes tārtiņš	10–15			(1979)	1987
Smilšu tārtiņš	12–15			1979	1987
Parastais šņibītis	1			1980	1981
Gugatnis	20			(1979)	?
Pļavas tilbīte	40–50	1	1	(1979)	2002?
Mērkaziņa	līdz 10			(1979)	?
Melnā puskuitala	1			1980	1980
Ūdensvistiņa	2	1	1	(1978)	2012
Laucis	40–50	19	6	(1978)	2012
Upes zīriņš	120–130			(1978)	1987
Jūras zīriņš	13			1979	1987
Mazais zīriņš	40–45			(1979)	1986
Sudrabkaija	1			1979	1979
Lielais ķīris	7500	6000	500	(1978)	2012
Mazais ķīris	30–40	2		(1978)	1995

*Maksimālais ligzdojošo pāru skaits attiecīgā perioda vienā sezonā.

Pionieru un skolēnu pili un Latvijas Dabas muzejā, kā arī ekskursijas dabā! Kopā ar savu skolotāju mēs, vairāki pulciņa dalībnieki, 1987. un 1988. gada pavasarī apmeklējām Daugavgrīvas "putnu paradīzi", un no šīs ekskursijas atmiņā spilgti palika liels brēcošo lielo ķīru skaits, riestojšie gūgatņi un niedru lijas novērojums. Mazliet vēlāk, kad uzsāku patstāvīgi braukt

putnos, Daugavgrīvas liegums vairāku gadu garumā man kļuva par "putnu skolu", jo šeit no neliela attāluma varēja novērot daudzas ūdeņu putnu sugas, iemācīties tos atšķirt, noteikt līdz sugai, veikt pirmos putnu pētījumus.

Paldies visiem maniem draugiem un kolēģiem, ar kuriem šajos gados man bija iespēja apmeklēt

3. tabula. Caurceļojošo pīļu skaits* Daugavgrīvas liegumā katrā no trim laika periodiem.

Suga	1978.–1987.	1988.–1997.	1998.–2012.
Meža pīle	150	23	41
Krikklis	20 līdz 30	12	42
Pelēkā pīle	2	2	9
Baltvēderis	500	60	23
Garkaklis	10 līdz 15	3	2
Priekšķe	70	20	6
Platknābis	50	18	7
Brūnkaklis	40	54	4
Cekulpīle	līdz 10	20	5
Visas pīles kopā	>500	81	59

*Maksimālais īpatņu skaits katrai sugai vienā dienā.

4. tabula. Caurceļojošo bridējputnu skaits* Daugavgrīvas liegumā katrā no trim laika periodiem.

Suga	1978.–1987.	1988.–1997.	1998.–2012.
Ķīvīte	?	16	7
Upes tārtiņš	?	2	1
Smilšu tārtiņš	?	3	
Temminka šņibītis			3
Parastais šņibītis		2	3
Trulītis		1	
Gugatnis	?	25	20
Lielā tilbīte		1	
Tumšā tilbīte	1	1	
Pļavas tilbīte		7	4
Purva tilbīte	2–3	100	37
Upes tilbīte	2	4	1
Melnā puskuitala	7	1	2
Mērkaziņa		8	1
Šaurknābja pūslītis			3
Visi bridēji kopā	?	110	60

Daugavgrīvas liegumu: Floriānam Savičam (31 kopīga ekskursija), Mārtiņam Kalniņam (16), Vladimiram Smislovam (12), Dmitrijam Boiko (5), Filipam Kovaļevskim (2), Oļegam Miziņenko (2), Ivaram Oigusam, Agnesei Balandiņai, Ritvaram Rekmanim un Mihailam Barsukovam (visiem pa 1).

RUSLANS MATROZIS,
matruslv@inbox.lv

Literatūra

- Ābiķis M. 2001. Saudzējama sala pilsētas nostūrī. *Diena* 05.06.2001: 6.
- Baltvilks J. 1983. Nekā sarežģīta tur nebūtu... *Literatūra un Māksla* 11.03.1983.
- Biezā L. 2000. Zaudēta putnu paradīze. *Vakara Ziņas*, 22.07.2000.: 3, 16–17.
- Gabre A. 2006. Daugavgrīvā naktsvījoles vairs nesmaržo. *Rīgas Balss* 11.05.2006.
- Graikste I. 1999. Bolderāja – putnu zeme. *Vakara Ziņas* 05.06.1999: 20–21.
- ELLE. 2003. Dabas aizsardzības plāns Dabas liegumam "Daugavgrīva". Rīga.
- Kalniņš M. 1995. The fauna of birds in the complex nature protected areas "Daugavgrīva" and "Vecdaugava". Manuscript. Rīga, 20 pp.
- Liepiņš A. 1997. Daugavgrīvas kompleksā dabas lieguma problēmas. Dabas un vēstures kalendārs 1998. Rīga, Zinātne: 189–190.
- Pope A. 2005. Rīgas galvenā nomale. Rīga: Zelta grauds, 240 lpp.
- Račinskis E. 1995. Daugavgrīvas dabas lieguma aktualitātes. *Putni dabā* 5.2: 121.
- Račinskis E., Stipņiece A. 2000. Putniem starptautiski nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: LOB, 184 lpp.
- Strazds A., Strazds M. 1983. Daugavgrīvas fenomens. *Zinātne un tehnika* 6: 22–23. (arī *Dzimtenes balss*, 23.06.1983.)
- Strazds M. 1995. Ieteikumi Daugavgrīvas lieguma apsaimniekošanai. *Putni dabā* 5.2: 121–122.
- Strazds M., Strazds A. 1983. Ūdensputnu ligzdošanas vietas "Daugavgrīva" ornitofauna. *Retie augi un dzīvnieki*. Rīga, LatZTIZPI: 44–52.
- Strazds M., Strazds A. 1988. Putni pilsētā. Rīga: Zinātne, 108 lpp.
- Stoll F.E. 1927. Sommeraufenthalt im ehemaligen Pastorat Dünamünde. *Korrespondenzblatt d. Naturf.-Ver. zu Riga* 59: 27–28.
- Štolls F.E. 1938. Daugavgrīvas cietokšņa apkārtnes daba. Grām.: Krasta artilērijas pulks. Daugavgrīva. Rīga.
- Viksne J. 1987. Būt vai nebūt Daugavgrīvas liegumam? *Rīgas Balss* 19.03.1987.
- Viksne J. 1994. Putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: LOB/Birdlife International, 48 lpp.
- Матрозиц Р. 1991. Орнитофауна водно-болотного угодия Даугавгрива (г. Рига). Манускрипт, 14 стр.
- Матрозиц Р. 1992. Птицы заказника Даугавгривас. Grām.: 8. Baltijas republiku skolēnu zinātnisko biedrību konference. Rīga: 8–9.
- Страздс А., Страздс М. 1982. Орнитофауна водно-болотного угодия Даугавгрива (г.Рига). В кн.: Экологические исследования и охрана птиц Прибалтийских республик. Каунас: 170–171.

TAKE ACTION

LOB members want to participate in decision-making processes

/A. Bušs/, pp. 2–3

In autumn, we made a survey to find out the opinion of LOB members and supporters on involvement in decision-making processes. Results showed that LOB members want to support LOB in decision-making processes (94% of 101 respondents). The most popular support on decision-making processes (Fig. 1) was signing petitions (87% of those who are ready to support LOB in decision-making processes). Quite large part are willing also share LOB activities on social networks (43%), represent LOB in discussions with local municipality (36%) and write letters to decision-makers (30%). LOB members would also be willing to take part in development of position of LOB on various issues (73%). Quite large part is already participating or wants to participate or create LOB local group or school group (41% from supporters; Fig. 2).

CONSERVATION

Owls of Ķemeri will be better protected /A. Avotiņš jun./, pp. 4–6

During middle and late owl breeding season 2013 Ķemeri National Park was monitored for specially protected owl species. Main aim of censuses was to find breeding sites of species for protection of which microreserves should be established. After the field season 50 microreserves were established – 26 for Pygmy Owl *Glaucidium passerinum*, 3 – Eagle Owl *Bubo bubo*, 2 – Stock Pigeon *Columba oenas*, 12 – Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus*, 4 – White-backed Woodpecker *Dendrocopos leucotos*, 1 – Osprey *Pandion haliaetus*, 1 – White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*. As the result 634.34 ha of forest are strictly protected and supplementary 908.38 ha serve as a buffer to ensure protection from disturbance during breeding period. In two breeding territories of Eagle Owl artificial nest platforms were established, to protect birds from ground predators and to avoid disturbance affecting ground-nesting owls. Five lectures on nature protection were organized in Ķemeri Secondary School, and the elementary schools of Lapmežciems and Smārde.

RESEARCH

Report of a 10 year Dipper *Cinclus cinclus* nest-boxes project

/E. Lediņš, A. Kalvāns/, pp. 7–9

Since 2003, 56 Dipper *Cinclus cinclus* nest-boxes were installed in N and W part of Latvia; 33 nest-boxes still remain installed in 2013. Only one Dipper nest has been found (W-Latvia, 2011) – our conclusion is that lack of proper nesting places is not the main reason why wintering Dippers do not stay in Latvia to breed and leave for Norway and Sweden instead. Still, nest-boxes are widely used as roosting sites for wintering Dippers, and 7 clutches of Grey Wagtail besides many clutches of White Wagtail as main nesting species have been observed.

WHERE TO WATCH BIRDS

Birding in Riga and its surroundings: sites, species, advantages and drawbacks /R. Matrozis/, pp. 10–15

Riga is located among waters – there are two large lakes (Lake Jugla and Ķīšezers), valley of River Daugava, many smaller lakes, ponds, rivers and streams, the Gulf of Riga coast in the territory of Riga. Among the water forests, meadows, several polders, many cultivated and abandoned deciduous parks are located. These habitats interspersed with dense and not so densely built-up areas with a population of around 700 thousand people. Riga has an area of 307 km². This mosaic of different habitats attracts birds that opt for this city for their nesting sites, stop-over during the migration time, or for wintering. Over the past 10 years (2004–2013) 245 species of birds have been recorded in Riga, and every year the number of species recorded increases.

PHOTOSTORY

For free birds in the garden outside the window /S. Bērziņa/, pp. 16–17**Bird feeder! Why?** /A. Mankus/, pp. 18–19

THE MOST INTERESTING OBSERVATIONS

New warbler species in Latvia

/J. Jansons, A. Bušs/, p. 20

In autumn 2013 two new bird species for Latvia were recorded: Radde's Warbler *Phylloscopus schwarzi* was caught for ringing on September 21 at Cape of Kolka by K. Millers, J. Jansons, A. Mankus

and C. Kehoe. Hume's Leaf Warbler *Phylloscopus humei* was observed on November 7–10 in Liepāja by J. Jansons, A. Mankus, K. Millers and M. Jaunzemis.

JOURNEY

Searching for new photo hunting fields in West Africa: Ghana

/O. Opermanis/, pp. 21–23

After a long hesitation about travel place and time, we, the two confederates – Ainārs and Otars finally, on September 2012, bought tickets to Akru. The choice was based on the following arguments: a new region of Africa, where there we haven't been and the associated prospect of seeing and taking pictures of a new bird species, English-speaking country, relative security and relatively cheap flights.

CHRONICLE

Members of LOB gather by Mazā Jugla /A. Bušs/, pp. 24–26

“To hold more events, where LOB members could meet,” such a desire was expressed by many LOB members participating on the survey. We took this into account and at the beginning of November 2013 organised and a meeting for LOB members. It was the first event of its kind, where there was an opportunity in to find out about news in bird research, conservation and other activities in an informal atmosphere.

FROM HISTORY OF ORNITHOLOGY

Reserve Daugavgrīva – 25 years: changes and the current state of bird fauna /R. Matrozis/, pp. 27–31

There is nothing constant in nature: habitats transform, populations of species change, processes of adaptation take place. Sometimes sites of rich species composition and high numbers of birds numbers in lose their value or obtains a completely different one. The Daugavgrīva Reserve in Riga is a good example of such transformations. This report describes the changes in 25 years reserve since it was founded.